

واکاوی اثرات اجتماعی توسعه‌ی فضای سبز شهری قوچان

محمد اسکندری ثانی^{۱*}، مهدیه علیزاده هی هی^۲، آزاده رضائی نسب^۳

^۱ دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

^۲ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران

^۳ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیروان، شیروان، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: meskandarisani@birjand.ac.ir

واژگان کلیدی: چکیده

فضای سبز، پارک، شهر پایدار، شهر قوچان.

پیامدهای توسعه شهری و پیچیدگی‌های معضلات زیست محیطی امروزی که بسیاری از جوامع شهری را درگیر نموده، وجود فضای سبز و گسترش آن را بیش از هر زمان دیگر ضروری ساخته است. بدون شک پارک‌های شهری نقش مهمی در ارتقای کیفیت محیط‌زیست شهری دارند، چنین فضاهایی با کارکردهای اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی به‌عنوان یکی از شاخص‌های شهر پایدار به‌شمار می‌آیند. در پژوهش حاضر که به بررسی اثرات اجتماعی ناشی از گسترش فضای سبز در شهر قوچان می‌پردازد، شاخص‌های اجتماعی مطلوب و نامطلوب در نتیجه ایجاد و گسترش این نوع کاربری، مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. روش تحقیق در این پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر اساس روش توصیفی-تحلیلی بوده است. اطلاعات آن به‌صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است. حجم نمونه در نظر گرفته شده بر اساس فرمول کوکران برای توزیع پرسشنامه ۳۸۳ عدد برآورد شد که با در نظر گرفتن مقیاس و شعاع دسترسی هر پارک، به‌روش نمونه‌گیری تصادفی در میان شهروندان (ساکنین، کسبه و مجاورین) توزیع شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS پردازش شد. بررسی کارکردهای اجتماعی پارک‌ها نشان داد این فضاها در شهر قوچان به‌خصوص در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای علاوه بر اینکه دارای نتایج و آثار مطلوب اجتماعی هستند دارای تبعات نامطلوبی نظیر محل وقوع درگیری و نزاع اجتماعی و شکل‌گیری روابط نامناسب است.

تاریخ دریافت:

۱۷ مرداد ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۴ مهر ۱۴۰۲

مقدمه

شهرنشینی پدیده‌ای با رشد بسیار سریع به‌ویژه در جهان مدرن است که به‌همراه رشد جمعیت و تقاضاهای آنها، به محیطی ساخته در شهرها منجر شده‌است. این محیط جایگزین محیط طبیعی شده و به ایجاد جزیره گرمایی و آلودگی‌ها به‌عنوان عاملی برای تهدید شهروندان منجر شده‌است (شیرواردان^۱ و همکاران، ۲۰۱۶، ۷۹۸). مفهوم شهرها و بهبود کیفیت زندگی شهروندان بدون وجود فضای سبز مؤثر، در اشکال گوناگون آن قابل مقایسه نیست (مایدزاده و فرخیان، ۱۳۹۹، ۲۴). اهمیت فضای سبز شهری در حیات شهری و تأثیرات فیزیکی، طبیعی و اجتماعی آن بر سیستم شهری انکارناپذیر است، واژه فضای سبز شهری کمتر از نیم قرن است که در فرهنگ ادبیات شهرسازی جهان مکان خاصی یافته‌است (محمدی حمیدی و همکاران، ۱۳۹۹، ۴۴۰).

در جامعه‌ی امروزی مفهوم شهرها، دیگر بدون وجود فضای سبز مؤثر قابل‌تصور نیستند (درسرخوان و پاشاچینی، ۱۳۹۹، ۱۰). فضای سبز یکی از معیارهای ارتقای کیفیت فضای زندگی است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۱، ۵۹). بر این اساس امروزه در شهرها دسته بندی وسیعی مرتبط با فضای سبز وجود دارد که برخی از آنها عبارت‌اند از پارک‌ها و مسیرهای پیاده‌روی، فضاهای باز، سایبان درختی، باغ‌های شهری، محوطه‌های گیاهی، مناطق تفریحی، بام‌های سبز و زیر ساخت‌های سبز (کیلی و بنتون شورت^۲، ۱۳۹۶، ۲۴۰-۲۳۹).

فضای سبز عنصری کلیدی و مؤثر برای بهبود کیفیت زندگی شهری است که موجبات رفاه انسان را با ارائه اکوسیستمی برای تنظیم آب و هوا و ضبط آلاینده‌ها فراهم می‌کند و موجب شکل‌گیری محلی مناسب برای سلامت شهروندان می‌شود (میرابی مقدم و همکاران، ۱۳۹۸، ۲۶۸). در حقیقت فضای سبز نقشی اساسی در افزایش سلامت انسان و کیفیت زندگی شهری دارد. این فضاها نه تنها موجبات فراغت؛ تعامل اجتماعی و ارتباط را فراهم می‌کند، بلکه خواص درمانی از طریق کنترل آلودگی و کاهش سر و صدا دارد (یو^۳، ۱۳۹۴، ۱۷۰). فضای سبز باعث افزایش سلامت و رفاه شهروندان می‌شود (ساوتون و همکاران^۴، ۱۳۹۶، ۱). بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری، به‌عنوان بخشی از فضاهای مشاع شهری، علاوه بر تأثیرات زیست محیطی که از جمله مهمترین کارکردهای در نظر گرفته شده برای آنهاست، کارکردها و پیامدهای عمده دیگری نیز دارند (جنادله، ۱۳۹۵، ۶۷). هرچند تعریف جهانی از فضای سبز شهری وجود ندارد (استپین^۵، ۱۳۹۴، ۶). منظور از فضاهای سبز شهری، نوعی از سطوح کاربری زمین شهری با پوشش‌های گیاهی انسان ساخت است که هم واجد بازدهی اجتماعی و هم واجد بازدهی اکولوژیکی هستند (مرادی مفرد و همکاران، ۱۳۹۱، ۹۱). فضای سبز شهری، به پوشش گیاهی شهری و یا مجموعه فضاهای آزاد و سبزی که در داخل محیط‌های شهری با اهداف مشخص برنامه‌ریزی شده و عملکردهای معینی بر عهده آنها نهاده شده باشد، اطلاق می‌گردد (وارثی و همکاران، ۱۳۹۴، ۵۷). فضای سبز شهری از جمله کاربری‌های مهم و اصلی شهرها به‌شمار می‌آید که از آن همانند شش‌های تنفسی شهرها یاد می‌شود (فاضل نیا و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۳۸). دانشمندان پی‌برده‌اند که فضای سبز می‌تواند به آرامش، جوان‌سازی و کاهش خشونت مردم کمک کند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۱، ۵۰). پارک‌ها و فضاهای سبز شهری از اهمیت استراتژیکی در کیفیت جامعه شهری برخوردارند (سجادی و جعفری تهرانی، ۱۳۹۳، ۲۸). اهمیت فضاهای سبز در محیط شهری تا آن حد است که به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی تلقی می‌شود و از مهم‌ترین عوامل ارتقای کیفیت فضای زندگی به‌حساب می‌آید (درسرخوان و پاشاچینی، ۱۳۹۹، ۸).

¹ Sirirwardane

² Keeley and Benton Short, 2018

³ You, 2016

⁴ Southon, et :2018

⁵ Stepien, 2016

امروزه نقش و اهمیت فضاهای سبز در محیطزیست و کیفیت زندگی به طور چشم گیری رو به افزایش است (پورامرایی و همکاران، ۱۳۹۴، ۷۲). به طوری که این بوستان‌ها و فضاهای سبز، محل تعامل اجتماعی و انتقال فرهنگ‌ها است (فصیحی و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۰۶). توسعه بی رویه و ناپایدار شهری سبب افزایش حاشیه‌نشینی، تخریب نواحی سبز شهری و بالا رفتن تقاضا برای زمین شهری می‌شود که خود زمینه‌ساز از بین رفتن فضاهای سبز درون شهری و تغییر کاربری این گونه اراضی است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹، ۴۰۰). فضاهای سبز شهری یکی از مهم‌ترین عناصر در ساختار اکولوژیکی شهر به‌شمار می‌رود که اثر بخشی آن وابسته به حضور این عناصر و نحوه چیدمان آن است (استادی و همکاران، ۱۳۹۶، ۳۳۰).

شهر قوچان یکی از شهرهای میانی استان خراسان رضوی است که در سال ۱۳۹۵ برابر ۱۰۱۶۰۴ نفر و در سال ۱۴۰۰، ۱۰۵۶۷۳ نفر جمعیت داشته است. در طرح جامع شهر قوچان مجموع کل فضاهای اختصاص یافته به فضای سبز ۱۵۷۹۷۹ متر مربع است که ۱۳۲ درصد از سطح شهر را به خود اختصاص داده و سرانه آن ۱۰۷۵ متر مربع است و در حال حاضر مساحت فضای سبز ۱۹۲۴۱۵۰۵۶ متر مربع می‌باشد که طبیعتاً برای شهری مانند قوچان با بافتی بسیار متراکم به‌خصوص در بخش مرکزی شهر، این سرانه بسیار کم و ناچیز است؛ که همین مقدار ناچیز نیز به‌درستی توزیع نشده است. علاوه بر آن قرار گرفتن قوچان در مسیر اصلی پرتردد و توریستی مشهد-شمال و جاذبه فضای سبز برای گردشگران عبوری از این شهر برای استراحت کوتاه‌مدت، اهمیت گسترش فضای سبز برای این شهر را دوچندان می‌کند. اما مسئله گسترش فضای سبز به‌تهایی مطرح نیست بلکه فضاهای سبز در صورتی موجب بهبود کیفیت زندگی شهروندان می‌شود که همراه با برنامه‌ریزی و طرح ریزی مناسب باشد در غیر این صورت عملکرد ضعیف مدیریت شهری (در هر یک از مراحل طراحی، ساخت و بهره‌برداری) می‌تواند زمینه‌ساز برخی از کارکردهای نامطلوب باشد. بنابراین بررسی، تحلیل و شناخت اثرات تبعی ناشی از گسترش و توسعه فضای سبز شهری به‌لحاظ اجتماعی و ایجاد بستری مناسب جهت حداکثر بهره‌برداری از فضاهای سبز شهری و زمینه سازی لازم جهت برنامه‌ریزی، طرح ریزی درست و اعمال نظارت سیستم‌های مدیریت شهری بر این‌گونه فضاها امر مهمی است که در این پژوهش به آن پرداخته می‌شود. این پژوهش به مسائلی از قبیل اثرات اجتماعی ناشی از گسترش فضای سبز شهری در شهر قوچان به‌ویژه تأثیرات متقابل ایجاد فضای سبز شهری بر شاخص‌های اجتماعی مانند اثرات متقابل گسترش فضاهای سبز شهری و ارائه راهکارها و الگوهای ارتقا شاخص‌های اجتماعی فضای سبز می‌پردازد. هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر فضای سبز شهری بر شاخص‌های اجتماعی زندگی شهروندان قوچان است که در این راستا، کوشش می‌شود به این پرسش پاسخ داده شود: ایجاد فضای سبز چه تأثیرات در شرایط اجتماعی شهر قوچان داشته است؟ از اهم مطالعات داخلی و خارجی صورت گرفته در راستای موضوع تحقیق می‌توان به موارد جدول زیر اشاره داشت.

جدول ۱- نتایج مختصر مطالعات خارجی و داخلی مرتبط با موضوع تحقیق

نویسندگان	سال	عنوان	نتایج
ون دیلن و همکارانش ^۱	۲۰۱۲	فضای سبز در محله‌های شهری و سلامت ساکنان	رابطه مثبتی میان فضاهای سبز محله با شاخص‌های سلامت در گروه‌های فردی- اجتماعی و اجتماعی-اقتصادی وجود دارد.
میلوارد و سابیر ^۲	۲۰۱۱	مزایای یک پارک جنگلی شهری	پارک‌های جنگلی شهری خدمات اجتماعی، محیطی و اقتصادی متعددی را با ارزش افزوده قابل اندازه‌گیری برای شهرها فراهم می‌کنند.
مایدزاده و فرخیان	۱۳۹۹	تأثیر فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی شهروندان در کلان‌شهر اهواز	با افزایش و بهبود فضای سبز در سطح شهر می‌توان وضعیت کلی کیفیت زندگی را ارتقا داد.

¹ Van Dillen.

² Millward, and Sabir.

نویسندگان	سال	عنوان	نتایج
جنادله	۱۳۹۵	فضاهای سبز شهری و کیفیت زندگی	ضرورت بررسی و شناسایی ادراک ذهنی اعضای اجتماع محلی از فضاهای سبز شهری مطلوب بیش از احداث هر بوستان و فضای سبز شهری است
نهییبی و حسن دخت	۱۳۹۳	بررسی تأثیر فضای سبز شهری در ارتقا کیفیت زندگی شهری	شهروندان محله شیان، فضای سبز تجهیز شده را به عنوان جزء جدایی ناپذیر زندگی خود، ارتقا دهنده کیفیت زندگی و در راستای تبدیل به محله پایدار و سبز می دانند.
ابراهیم زاده و حاتمی	۱۳۹۳	تحلیلی بر عملکرد مدیریت فضای سبز شهری و بازده اجتماعی - توسعه ای آن در شهر ایزده	کمبود شدید فضای سبز در شهر ایزده محسوس است و لازم است فضای سبز شهری و کارکردهای فضایی مکانی آن در این شهر به منظور ارتقای بازده اجتماعی و توسعه ای آن مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد.

مواد و روش‌ها

روش تحقیق در این پژوهش بر اساس ماهیت، توصیفی و تحلیلی و از لحاظ دستیابی به حقایق از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی و از لحاظ هدف کاربردی می باشد. برای گردآوری داده‌ها از روش اسنادی و پیمایش میدانی (شامل پرسشنامه، مشاهده) استفاده گردید. با توجه به هدف تحقیق که بررسی اثرات اجتماعی ناشی از گسترش فضای سبز شهر قوچان است جامعه آماری مورد نظر تمامی استفاده کنندگان از پارک‌ها و فضای سبز شهر قوچان، یعنی جمعیت ساکن در شهر به خصوص ساکنین مجاور پارک‌ها می باشد. برای تعیین تعداد اعضای نمونه آماری پژوهش نیز از فرمول کوکران استفاده شد که حجم نمونه در نظر گرفته شده برای توزیع پرسشنامه، ۳۸۳ عدد محاسبه شد که برای تحقیق حاضر توزیع پرسشنامه با توجه به مساحت پارک‌ها در مقیاس عملکرد آن با در نظر گرفتن ۲۵ پرسشنامه برای پارک‌های واحد همسایگی، ۱۱۹ پرسشنامه برای پارک‌های محله‌ای، ۷۷ پرسشنامه برای پارک‌های ناحیه‌ای و ۱۶۲ پرسشنامه برای پارک‌های منطقه‌ای توزیع گردید. پرسشنامه تحقیق شامل ۲۲ گویه می باشد که با طیف ۵ تایی لیکرت پر شده است. روایی پرسشنامه با تایید چند تن از اساتید مربوطه و انجام پیش آزمون به اثبات رسیده است. در این پژوهش پایایی پرسش نامه با استفاده از آزمون آلفا کرونباخ، ۰.۹۲ درصد به دست آمد که نشان دهنده‌ی پایایی ابزار سنجش است. اطلاعات جمع آوری شده از پرسشنامه‌ها به کمک نرم افزار SPSS طبقه بندی، تجزیه و تحلیل شد. برای دستیابی به اهداف مورد نظر از آزمون کای دو، پیرسون کای دو و ضریب هم بستگی اسپیرمن استفاده گردید. شهر قوچان در استان خراسان رضوی با مساحت ۱۴۸۹.۱ هکتار دارای ۵ ناحیه شهری می باشد که ناحیه ۴ در شرق وسیع ترین ناحیه و ناحیه ۳ در وسط شهر، کم وسعت ترین ناحیه شهر می باشد. در طی سال‌های اخیر توسعه کالبدی شهر به سمت شرق بوده است. این شهرستان دارای ۲۱ پارک شهری است که از این تعداد ۸ پارک در مقیاس واحد همسایگی، ۹ پارک در مقیاس واحد محله، ۲ پارک در مقیاس واحد ناحیه‌ای و ۲ پارک در مقیاس واحد منطقه‌ای می باشد.

یافته‌های تحقیق

جدول (۲) نشان می دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر تقویت روابط اجتماعی در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر تقویت روابط اجتماعی به گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۷۲ درصد، محله‌ای ۹۵ درصد، ناحیه‌ای ۹۷.۵ درصد و منطقه‌ای ۷۷.۱ درصد اذعان کرده اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۲- تأثیر فضای سبز بر تقویت روابط اجتماعی شهروندان قوچان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۲۰	۲۸	۴۴	۰
محلله‌ای	۰.۸	۳.۴	۳۲.۸	۵۳.۸	۸.۴
ناحیه‌ای	۰	۱.۳	۲۹.۹	۴۹.۴	۱۸.۲
منطقه‌ای	۴.۹	۱۴.۲	۴۳.۸	۲۹	۴.۳

جدول (۳) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش میزان همدلی و یکدلی بین مردم در پارک‌های همسایگی، محلله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش میزان همدلی و یکدلی بین مردم به گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۷۲ درصد، محلله‌ای ۸۷.۳ درصد، ناحیه‌ای ۸۷.۱ درصد و منطقه‌ای ۷۸.۳ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۳- تأثیر فضای سبز بر افزایش میزان همدلی و یکدلی بین مردم قوچان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۸	۱۶	۲۴	۴۸	۰
محلله‌ای	۰.۸	۸.۴	۴۴.۵	۳۳.۶	۹.۲
ناحیه‌ای	۰	۹.۱	۳۱.۲	۴۰.۳	۱۵.۶
منطقه‌ای	۴.۳	۱۳.۶	۳۹.۵	۳۵.۸	۳.۱

جدول (۴) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر تعامل و همکاری بیشتر مردم در امور (همسایگی و محلات) در پارک‌های همسایگی، محلله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر تعامل و همکاری بیشتر مردم در امور (همسایگی و محلات) به گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۶۸ درصد، محلله‌ای ۸۶.۵ درصد، ناحیه‌ای ۸۵.۸ درصد و منطقه‌ای ۶۶.۱ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۴- تأثیر فضای سبز بر تعامل و همکاری بیشتر مردم در امور (همسایگی و محلات) قوچان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۲۰	۳۲	۳۲	۴
محلله‌ای	۳.۴	۸.۴	۴۸.۷	۲۹.۴	۸.۴
ناحیه‌ای	۰	۱۰.۴	۲۶	۳۹	۲۰.۸
منطقه‌ای	۴.۳	۲۴.۷	۳۱.۵	۳۲.۱	۲.۵

جدول (۵) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر انتشار افکار و عقاید با ارزش فرهنگی در پارک‌های همسایگی، محلله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر انتشار افکار و عقاید با ارزش فرهنگی به گونه‌ای که در پارک‌های

همسایگی ۵۲ درصد، محله‌ای ۶۷.۳ درصد، ناحیه‌ای ۷۹.۳ درصد و منطقه‌ای ۶۸.۵ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۵- تأثیر فضای سبز بر انتشار افکار و عقاید با ارزش فرهنگی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۸	۳۲	۳۲	۲۰	۰
محله‌ای	۱۱.۸	۱۶.۸	۴۲.۹	۲۱	۳.۴
ناحیه‌ای	۵.۲	۱۴.۳	۳۶.۴	۱۹.۵	۲۳.۴
منطقه‌ای	۶.۲	۲۱.۶	۳۹.۵	۲۴.۷	۴.۳

جدول (۶) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی به گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۶۴ درصد، محله‌ای ۵۹.۷ درصد، ناحیه‌ای ۶۷.۶ درصد و منطقه‌ای ۶۴.۲ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۶- تأثیر فضای سبز بر مشارکت شهروندان در فعالیت‌های فرهنگی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۸	۲۴	۴۰	۲۴	۰
محله‌ای	۹.۲	۲۴.۴	۳۳.۶	۲۴.۴	۱.۷
ناحیه‌ای	۱۰.۴	۱۸.۲	۳۲.۵	۲۲.۱	۱۳
منطقه‌ای	۵.۶	۲۵.۳	۳۶.۴	۲۱.۶	۶.۲

جدول (۷) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر بهبود شرایط روحی و روانی در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر بهبود شرایط روحی و روانی به گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۸۰ درصد، محله‌ای ۹۳.۲ درصد، ناحیه‌ای ۹۱ درصد و منطقه‌ای ۸۵.۸ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۷- تأثیر فضای سبز بر بهبود شرایط روحی و روانی شهروندان قوچان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۱۲	۲۴	۳۶	۲۰
محله‌ای	۱.۷	۱.۷	۱۴.۳	۵۷.۱	۲۱.۸
ناحیه‌ای	۲.۶	۲.۶	۲۷.۳	۲۹.۹	۳۳.۸
منطقه‌ای	۳.۷	۶.۸	۲۸.۴	۳۴.۶	۲۲.۸

جدول (۸) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر امنیت اجتماعی در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر امنیت اجتماعی به‌گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۸۰ درصد، محله‌ای ۸۳.۱ درصد، ناحیه‌ای ۸۷ درصد و منطقه‌ای ۷۰.۳ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۸- تأثیر فضای سبز بر امنیت اجتماعی شهروندان قوچان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۱۲	۴۰	۳۶	۴
محله‌ای	۲.۵	۱۰.۹	۲۴.۴	۴۶.۲	۱۲.۶
ناحیه‌ای	۱.۳	۹.۱	۵۳.۲	۲۰.۸	۱۳
منطقه‌ای	۶.۲	۱۹.۸	۳۴.۶	۳۰.۲	۵.۶

جدول (۹) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش احساس خویشاوندی یا منافع واحد در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش احساس خویشاوندی یا منافع واحد به‌گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۵۶ درصد، محله‌ای ۵۶.۵ درصد، ناحیه‌ای ۷۵.۲ درصد و منطقه‌ای ۶۱.۷ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۹- تأثیر فضای سبز بر افزایش احساس خویشاوندی یا منافع واحد

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۸	۳۲	۳۲	۲۰	۴
محله‌ای	۰	۴۱.۲	۳۵.۳	۱۸.۵	۲.۵
ناحیه‌ای	۵.۲	۱۴.۳	۳۶.۴	۲۰.۸	۱۸.۲
منطقه‌ای	۷.۴	۲۵.۹	۲۶.۵	۳۱.۵	۳.۷

جدول (۱۰) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر ایجاد محیطی مناسب جهت تفریح در اوقات بیکاری و فراغت در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر ایجاد محیطی مناسب جهت تفریح در اوقات بیکاری و فراغت به‌گونه‌ای که در پارک‌های همسایگی ۸۰ درصد، محله‌ای ۹۴.۱ درصد، ناحیه‌ای ۹۸.۸ درصد و منطقه‌ای ۸۸.۸ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است.

جدول ۱۰- تأثیر فضای سبز بر ایجاد محیطی مناسب جهت تفریح در اوقات بیکاری و فراغت شهروندان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۰	۱۲	۲۸	۲۰	۳۲
محله‌ای	۰.۸	۱.۷	۱۳.۴	۳۸.۷	۴۲
ناحیه‌ای	۰	۰	۷.۸	۴۹.۴	۴۱.۶
منطقه‌ای	۲.۵	۴.۹	۲۸.۴	۳۷.۷	۲۲.۸

جدول (۱۱) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش آگاهی مردم نسبت به حقوق شهروندی در پارک‌های همسایگی، محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۱- تأثیر فضای سبز بر افزایش آگاهی مردم نسبت به حقوق شهروندی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۴۰	۲۸	۱۲	۱۲
محله‌ای	۷.۶	۱۹.۳	۳۹.۵	۲۳.۵	۵.۹
ناحیه‌ای	۶.۵	۲۰.۸	۲۲.۱	۲۸.۶	۲۰.۸
منطقه‌ای	۱۰.۵	۲۳.۵	۲۷.۲	۲۱.۶	۱۳.۶

جدول (۱۲) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش خدمات اجتماعی و ورزشی در پارک‌های محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۲- تأثیر فضای سبز بر افزایش خدمات اجتماعی و ورزشی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۱۲	۴۴	۱۲	۲۰	۸
محله‌ای	۴.۲	۱۸.۵	۲۹.۴	۲۶.۹	۱۹.۳
ناحیه‌ای	۱.۳	۱۰.۴	۱۴.۳	۴۱.۶	۲۸.۶
منطقه‌ای	۳.۱	۱۴.۲	۲۵.۳	۳۷.۷	۱۴.۸

جدول (۱۳) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش خدمات اجتماعی و ورزشی در پارک‌های محله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۳- تأثیر فضای سبز بر بهبود کیفیت خدمات و امکانات آموزشی و فرهنگی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۱۲	۵۲	۱۲	۱۶	۴
محله‌ای	۸.۴	۱۹.۳	۳۵.۳	۲۴.۴	۸.۴
ناحیه‌ای	۱۱.۷	۱۳	۲۸.۶	۲۴.۷	۲۰.۸
منطقه‌ای	۷.۴	۲۱	۲۹.۶	۲۲.۲	۱۴.۲

جدول (۱۴) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر شکل‌گیری تعدادی از تشکل‌های غیردولتی در پارک ناحیه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۴- تأثیر فضای سبز بر شکل گیری تعدادی از تشکلهای غیردولتی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۲۴	۴۰	۸	۱۲	۸
محللهای	۲۴.۴	۳۶.۱	۱۷.۶	۱۰.۱	۳.۴
ناحیهای	۱۶.۹	۱۶.۹	۳۵.۱	۲۷.۳	۲.۶
منطقه‌ای	۱۸	۳۰.۲	۱۷.۹	۲۲.۲	۴.۳

جدول (۱۵) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر کسب و شناخت برخی از شاخص‌های اجتماعی در پارک ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۵- تأثیر فضای سبز بر کسب و شناخت برخی از شاخص‌های اجتماعی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۴۴	۲۴	۸	۴
محللهای	۸.۴	۴۴.۵	۳۱.۱	۷.۶	۵
ناحیهای	۰	۲۸.۶	۲۸.۶	۲۸.۶	۱۰.۴
منطقه‌ای	۶.۸	۲۵.۳	۳۳.۳	۲۲.۸	۳.۱

جدول (۱۶) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر افزایش دفعات استفاده از پارک در پارک‌های همسایگی، محلله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۶- تأثیر فضای سبز بر افزایش دفعات استفاده از پارک

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۰	۱۲	۳۶	۳۶	۱۲
محللهای	۲.۵	۰	۱۱.۸	۵۸.۸	۲۲.۷
ناحیهای	۰	۲.۶	۲۳.۴	۴۱.۶	۳۱.۲
منطقه‌ای	۱.۲	۱۴.۸	۳۲.۱	۳۸.۳	۱۱.۱

جدول (۱۷) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر احساس امنیت ساکنین محل در پارک‌های همسایگی، محلله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول ۱۷- تأثیر فضای سبز بر احساس امنیت ساکنین محل

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۴	۴	۱۷.۶	۵۵.۵	۱۱.۸
محل‌های	۹.۲	۴.۲	۱۷.۶	۵۵.۵	۱۱.۸
ناحیه‌ای	۵.۲	۱۴.۳	۴۰.۳	۲۳.۴	۱۵.۶
منطقه‌ای	۸.۶	۱۹.۸	۳۶.۴	۲۷.۸	۲.۵

جدول (۱۸) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر خرید و فروش مواد مخدر در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر خرید و فروش مواد مخدر به‌گونه‌ای که در پارک‌های ناحیه‌ای ۵۸.۵ درصد و منطقه‌ای ۶۸.۵ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است. این در حالی است که در رابطه با پارک‌های همسایگی ۵۲ درصد و محل‌های ۶۲.۱ درصد میزان تأثیر را در حد کم و خیلی کم دانسته‌اند.

جدول ۱۸- تأثیر فضای سبز بر خرید و فروش مواد مخدر

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۲۸.۳	۱۶.۵	۱۲	۲۰	۱۲
محل‌های	۱۶.۸	۳۹.۵	۱۴.۳	۱۳.۴	۱۴.۳
ناحیه‌ای	۱۳	۲۲.۱	۲۸.۶	۲۰.۸	۱۴.۳
منطقه‌ای	۹.۳	۱۷.۳	۲۳.۵	۲۴.۷	۱۷.۹

جدول (۱۹) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر خرید و فروش مواد مخدر در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است.

جدول (۱۹)- تأثیر فضای سبز بر وقوع درگیری و نزاع اجتماعی

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۲۸	۲۴	۳۲	۸	۴
محل‌های	۲۶.۹	۳۵.۳	۱۴.۳	۱۰.۱	۱۰.۱
ناحیه‌ای	۱۸.۲	۲۲.۱	۳۵.۱	۱۴.۳	۹.۱
منطقه‌ای	۹.۹	۱۷.۹	۳۵.۸	۲۶.۵	۶.۲

جدول (۲۰) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر شکل‌گیری روابط نامناسب در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر شکل‌گیری روابط نامناسب به‌گونه‌ای که در پارک‌های ناحیه‌ای ۷۹.۳ درصد و منطقه‌ای ۶۹.۷ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است. این در حالی است که در رابطه با پارک‌های همسایگی ۶۰ درصد و محل‌های ۵۳ درصد میزان تأثیر را در حد کم و خیلی کم دانسته‌اند.

جدول ۲۰- تأثیر فضای سبز بر شکل گیری روابط نامناسب

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۳۲	۲۸	۱۶	۴	۱۲
محلله‌ای	۲۴.۴	۲۸.۶	۲۱	۱۷.۶	۵
ناحیه‌ای	۷.۸	۱۰.۴	۴۰.۳	۲۳.۴	۱۵.۶
منطقه‌ای	۱۱.۷	۱۴.۸	۲۵.۹	۴۰.۱	۳.۷

جدول (۲۱) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر تجمع افراد بزهکار و نابه هنجار در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر تجمع افراد بزهکار و نابه هنجار به‌گونه‌ای که در پارک‌های ناحیه‌ای ۸۱.۹ درصد و منطقه‌ای ۷۱.۵ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است. این در حالی است که در رابطه با پارک‌های همسایگی ۵۶ درصد و محلله‌ای ۵۱.۲ درصد میزان تأثیر را در حد کم و خیلی کم دانسته‌اند.

جدول ۲۱- تأثیر فضای سبز بر تجمع افراد بزهکار و نابه هنجار

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۲۰	۳۶	۱۲	۱۲	۱۶
محلله‌ای	۲۷.۷	۲۳.۵	۲۰.۲	۱۳.۴	۱۱.۸
ناحیه‌ای	۷.۸	۹.۱	۴۸.۱	۲۲.۱	۱۱.۷
منطقه‌ای	۸.۶	۱۵.۴	۲۹.۶	۳۳.۳	۸.۶

جدول (۲۲) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر تجمع افراد بیکار در پارک‌های محلله‌ای، ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر تجمع افراد بیکار به‌گونه‌ای که در پارک‌های محلله‌ای ۶۲.۲ درصد، ناحیه‌ای ۷۲.۸ درصد و منطقه‌ای ۷۲.۹ درصد اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است. این در حالی است که در رابطه با پارک‌های همسایگی ۵۰.۲ درصد میزان تأثیر را در حد کم و خیلی کم دانسته‌اند.

جدول ۲۲- تأثیر فضای سبز بر تجمع افراد بیکار

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۱۶.۵	۳۳.۷	۱۵.۵	۲۴	۸
محلله‌ای	۱۱.۸	۲۲.۷	۲۵.۲	۱۶.۸	۲۰.۲
ناحیه‌ای	۵.۲	۱۸.۲	۲۸.۶	۲۲.۱	۲۲.۱
منطقه‌ای	۶.۲	۱۵.۴	۳۲.۱	۳۰.۹	۹.۹

جدول (۲۳) نشان می‌دهد، میزان تأثیر فضای سبز بر بیتوته کردن افراد بی‌خانمان در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای در حد بالایی است. میزان تأثیر فضای سبز بر بیتوته کردن افراد بی‌خانمان به‌گونه‌ای که در پارک‌های ناحیه‌ای ۶۷.۶ درصد و منطقه‌ای ۵۰.۳ درصد

اذعان کرده‌اند که میزان تأثیر در حد متوسط و متوسط به بالا است. این در حالی است که در رابطه با پارک‌های همسایگی ۶۴ درصد و محله‌ای ۶۹.۷ درصد میزان تأثیر را در حد کم و خیلی کم دانسته‌اند.

جدول ۲۳- تأثیر فضای سبز بر بیتونه کردن افراد بی‌خانمان

نوع پارک	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
همسایگی	۵۶	۸	۴	۱۲	۱۶
محله‌ای	۴۸.۷	۲۱	۱۵.۱	۱۰.۱	۳.۴
ناحیه‌ای	۱۵.۶	۱۵.۶	۲۴.۷	۲۳.۴	۱۹.۵
منطقه‌ای	۱۴.۸	۳۴	۲۲.۳	۲۰.۵	۷.۵

بحث و نتیجه‌گیری

جهت بررسی میزان تأثیر ایجاد فضای سبز بر بهبود شرایط اجتماعی از آزمون کای دو استفاده شده‌است. با توجه به جدول (۲۴) از آن جایی که sig در تمامی موارد به جز پارک همسایگی از ۰.۰۵ کمتر است نتیجه می‌گیریم که بین فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد. از آن جایی که فرضیه تحقیق بر پایه بهبود شرایط اجتماعی است پس در اینجا در شاخص اجتماعی مطلوب بیشترین فراوانی باید در طبقات متوسط، زیاد و خیلی زیاد و در شاخص اجتماعی نامطلوب بیشترین فراوانی باید در طبقات خیلی کم و کم باشد. در مورد شاخص اجتماعی مطلوب بیشترین فراوانی در همه پارک‌ها در طبقات متوسط، زیاد و خیلی زیاد است اما در شاخص اجتماعی نامطلوب بیشترین فراوانی در همه پارک‌ها در طبقات خیلی کم و کم قرار ندارد به گونه‌ای که در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای میزان فراوانی در طبقات متوسط، زیاد و خیلی زیاد در شاخص اجتماعی نامطلوب بیشتر از طبقات خیلی کم و کم است. پس توسعه پارک در مقیاس ناحیه‌ای و منطقه‌ای علاوه بر اثرات اجتماعی مطلوب، اثرات اجتماعی نامطلوبی زیادی نیز در پی داشته است. بنابراین نمی‌توان گفت که ایجاد فضای سبز تنها باعث بهبود شرایط اجتماعی در شهر قوچان شده‌است؛ در نتیجه فرضیه رد می‌شود.

جدول ۲۴- نتایج آزمون کای دو جهت بررسی میزان تأثیر ایجاد فضای سبز بر بهبود شرایط اجتماعی

نوع پارک	شاخص اجتماعی	فراوانی						آزمون کای دو	
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میزان کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری (sig)
همسایگی	مطلوب	۲	۸	۱۱	۳	۰	۹	۳	۰.۰۲۹
	نامطلوب	۹	۵	۶	۴	۰	۲.۳۳۳	۳	۰.۵۰۶
محله‌ای	مطلوب	۱	۳۰	۷۷	۹	۲	۱۷۱.۵۴۶	۴	۰.۰۰۰
	نامطلوب	۴۵	۳۷	۱۷	۱۸	۰	۱۹.۹۹۱	۳	۰.۰۰۰
ناحیه‌ای	مطلوب	۰	۱۹	۳۳	۲۲	۲	۲۶	۳	۰.۰۰۰
	نامطلوب	۶	۲۷	۲۶	۱۴	۳	۳۲.۲۸۹	۴	۰.۰۰۰
منطقه‌ای	مطلوب	۵	۶۰	۷۶	۱۷	۰	۸۴.۳۱۶	۳	۰.۰۰۰
	نامطلوب	۱۴	۴۶	۷۳	۲۳	۲	۱۰۰.۶۷۱	۴	۰.۰۰۰

باتوجه به نتایج پژوهش می‌توان از آثار و نتایج مطلوب کارکردهای اجتماعی پارک‌ها به مواردی نظیر ایجاد ارتباط متقابل و پیوند اجتماعی، کاهش استرس و ایجاد آرامش و آسایش در شهروندان اشاره کرد؛ همچنین در بعضی موارد آثار و نتایج نامطلوب مثل (وقوع جرائم متعدد در پارک‌ها، رواج دوستی‌های نامشروع، ایجاد ناامنی در استفاده کنندگان و...) را نیز در صورت عملکرد ضعیف مدیریت شهری (در هر یک از مراحل طراحی، ساخت و بهره‌برداری) به‌همراه داشته‌باشد. در این پژوهش از آن جایی که فرضیه تحقیق بر پایه بهبود شرایط اجتماعی است پس در اینجا در شاخص اجتماعی مطلوب بیشترین فراوانی باید در طبقات متوسط، زیاد و خیلی زیاد و در شاخص اجتماعی نامطلوب بیشترین فراوانی باید در طبقات خیلی کم و کم باشد. در مورد شاخص اجتماعی مطلوب بیشترین فراوانی در همه پارک‌ها در طبقات متوسط، زیاد و خیلی زیاد است اما در شاخص اجتماعی نامطلوب بیشترین فراوانی در همه پارک‌ها در طبقات خیلی کم و کم قرار ندارد به‌گونه‌ای که در پارک‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای میزان فراوانی در طبقات متوسط، زیاد و خیلی زیاد در شاخص اجتماعی نامطلوب بیشتر از طبقات خیلی کم و کم است. پس توسعه پارک در مقیاس ناحیه‌ای و منطقه‌ای علاوه بر اثرات اجتماعی مطلوب، اثرات اجتماعی نامطلوبی زیادی نیز در پی داشته است. بر پایه مطالعه انجام شده پیشنهاد می‌شود:

در سال‌های اخیر رشد سریع جمعیت و شهرنشینی، باعث کمبود فضای سبز در شهرها شده‌است. بنابراین مدیران شهری می‌بایست علاوه بر توجه به جنبه‌های کیفی، نسبت به افزایش کمی فضاهای سبز در شهرها در راستای عملکرد اجتماعی و روان شناختی این فضاها اقدام کنند. همچنین بهسازی پارک‌ها تأثیر شگرفی در بازده اجتماعی فضاهای سبز بر جای می‌گذارد و متعاقباً با افزایش تعداد بازدید کنندگان بهره‌وری آن نیز افزایش می‌یابد. از تمرکز گرایی شدید در پارک‌ها به‌ویژه در مراکز آنها جلوگیری شود زیرا این مسئله سبب می‌شود بسیاری از فعالیت‌ها و کاربری اصلی پارک به حاشیه رانده شده و امنیت پارک کاهش یابد.

توجه به طراحی باز فضا، بدین معنی که طراحی پارک به‌گونه‌ای انجام پذیرد که حداکثر نظارت اجتماعی را در این محیط فراهم آورد و پرهیز از ایجاد فضاهای مساعد جهت ارتکاب جرائم (به‌ویژه جلوگیری از شکل‌گیری فضاهای بدون دفاع شهری). از آنجا که مدیریت و نظارت مستمر بر امنیت پارک‌ها برای جلوگیری از تبدیل شدن پارک‌ها به مأمونی برای تجمع افراد بیکار و معتاد و ناهنجاری‌های دیگر، نظارت مستمر بر پارک‌ها ضروری است. همچنین روشنایی مناسب و از بین بردن هر گونه فضای پنهان و مناسب برای پناه گرفتن افراد نابه‌هنجار می‌تواند تأثیر زیادی بر حفظ امنیت پارک‌ها داشته‌باشد. اجرای مستمر و منظم برنامه‌های مناسبی و تفریحی در پارک‌ها، اجرای مستمر و منظم برنامه‌های تفریحی و نمایشی در پارک‌ها هم تأثیر مثبتی بر سالم سازی اوقات فراغت اهالی محله خواهد داشت و هم بهانه‌ای برای دور هم بودن اهالی محله فراهم می‌کند. از سوی دیگر فعالیت و اجرای مستمر برنامه‌ها در پارک از تبدیل شدن آن به مکانی خلوت و در نتیجه مناسب برای افراد بیکار و معتاد جلوگیری می‌کند. افزایش بهره‌وری اجتماعی و اکولوژیکی فضاهای سبز شهری از طریق توجه عمیق به جنبه‌های ساختاری فرهنگی و اجتماعی فضاهای سبز شهری و ارائه طرح‌ها و برنامه‌های دقیق و اصولی در این زمینه، استفاده از طرح‌های راهبردی سایر سازمان‌ها و نهادها (مثل سازمان ارشاد اسلامی و...) در زمینه فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی در فضای سبز، استفاده از کارشناسان امور فرهنگی و جامعه‌شناسی در فضای سبز به‌ویژه پارک‌های وسیع و ایجاد واحدهای ساختمانی جهت انجام مطلوب‌تر فعالیت‌ها آنان.

منابع

– ابراهیم‌زاده، عیسی و حاتمی، داوود (۱۳۹۳). تحلیلی بر عملکرد مدیریت فضای سبز شهری و بازده اجتماعی – توسعه‌ای آن در شهر ایذه، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۴(۱۳)، ۳۱–۴۴. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_384.html

– ابراهیم‌زاده، عیسی و حاتمی، داوود (۱۳۹۳). ارزیابی وضعیت ایمنی در پارک‌های شهری (نمونه موردی: پارک‌های شهر ایذه)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۵(۱۹)، ۵۷–۷۲. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285229.1393.5.19.4.7>

- پور امرایی، سمیرا، اکبری، محمدرضا و صابری، امیر (۱۳۹۴). جایگاه فضاهای سبز شهری در گذران اوقات فراغت و گردشگری شهروندان، مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۰(۱۱)، ۷۱-۸۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23223294.1394.10.31.4.5.89-71>
- جنادله، علی (۱۳۹۵). فضاهای سبز شهری و کیفیت زندگی (مدلی برای ارزیابی تأثیرات اجتماعی بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری و کاربرد تجربی آن در سه بوستان شهر تهران)، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۸(۲۷)، ۲۸۴-۲۲۵. <https://doi.org/10.22054/qjdsd.2016.5944>
- درسخوان، رسول و پاشاچینی، هادی (۱۳۹۹). مکان یابی و تحلیل پراکنش فضای سبز با رویکرد عدالت فضایی (نمونه موردی: کلان‌شهر تبریز)، جغرافیا و مطالعات محیطی، ۹(۳۶)، ۷-۲۰. https://journals.iau.ir/article_679212.html?lang=en
- سجادی، مسعود و جعفری تهرانی، حامد (۱۳۹۳). برنامه‌ریزی فضای سبز شهری با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: منطقه سه شهر اصفهان)، معماری و شهرسازی پایدار، ۲(۲)، ۲۷-۴۲. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.25886274.1393.2.2.3.8>
- عباسی، عنایت، با سامی، احمد و کابلی، نرجس (۱۳۹۹). بررسی تمایل شهروندان به مشارکت در فعالیت‌های حفاظت و توسعه فضای سبز شهر تهران، محیط‌زیست طبیعی، ۴(۳۶)، ۳۹۹-۴۱۰. <https://doi.org/10.22059/jne.2014.36612>
- فاضل‌نیا، غریب، کیانی، اکبر و محمودیان، حشمت‌ا... (۱۳۹۰). مکان یابی و اولویت بندی پارک‌های شهری با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی TOPSIS و سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: شهر الشتر)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۷۸، ۱۳۷-۱۵۲.
- فرخیان، فروزان و مایزاده، هدا (۱۳۹۹). تأثیر فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی شهروندان در کلان‌شهر اهواز، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۱(۴۱)، ۳۶-۲۳.
- فصیحی، حبیب اله، شمعی، علی و آذرخش، فاطمه (۱۳۹۹). تحلیل دسترسی به بوستان‌های شهری با رویکرد عدالت فضایی (نمونه مطالعه: شهر ایلام)، برنامه‌ریزی فضایی، ۱۰(۲)، ۱۰۵-۱۱۸.
- مایزاده، هدا و فرخیان، فروزان (۱۳۹۹). تأثیر فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی شهروندان در کلان‌شهر اهواز، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۱(۴۱)، ۳۶-۲۳. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285229.1399.11.41.2.1>
- محمدی حمیدی، سمیه، نظم فر، حسین و اکبری، مجید (۱۳۹۹). تحلیل فضایی پارک‌ها و فضاهای سبز شهری با استفاده از مدل کوپراس و GIS (مورد مطالعه: مناطق ۲۲ گانه شهر تهران)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۷۲(۲)، ۴۳۷-۴۵۵. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2018.248988.1007610>
- محمدی، جمال، ضرابی، اصغر و احمدیان، مهدی (۱۳۹۱). اولویت سنجی مکانی توسعه فضاهای سبز و پارک‌های شهری با استفاده از روش AHP (نمونه موردی: شهر میاندوآب)، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۴(۲)، ۴۱-۶۲. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.66972251.1391.4.2.4.2>
- مرادی مفرد، سمیرا، عباسی، قمر و حسین‌زاده، اکبر (۱۳۹۱). ارزیابی الگوی توسعه فضای سبز شهری با استفاده از GIS (مطالعه موردی: شهر زنجان)، اندیشه جغرافیایی، ۶(۱۱)، ۱-۳۳. https://geonot.znu.ac.ir/article_20823.html
- میرابی‌مقدم، مهرنوش، آقایی زاده، اسماعیل و اوجی، روح اله (۱۳۹۸). بررسی مطلوبیت فضای سبز مجتمع‌های مسکونی شهری (مطالعه موردی: شهر رشت)، پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۷(۲)، ۲۶۵-۲۸۳.
- نهیبی، سارا و حسن‌دخت، مریم‌السادات (۱۳۹۳). بررسی تأثیر فضای سبز شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله شیان)، پایداری، توسعه و محیط‌زیست، ۲، ۵۱-۷۰.
- وارثی، حمید، تقوایی، مسعود و شریفی، نسرین (۱۳۹۴). تحلیل فضایی و مکان یابی بهینه فضاهای سبز شهری (نمونه موردی: شهر نجف‌آباد)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۶(۲۱)، ۵۱-۷۲.
- Keeley, M., and Benton Short, L., (2018), Urban Sustainability in the US, Cities Take Action: Springer

- Millward, Andrew A and Sabir, senna(2011); Benefits of a forested urban park: What is the value of Allan Gardens to the city of Toronto, Canada?, Landscape and Urban Planning 100(2011)177-188www.elsevir.com/locate/landrob plan Urban Planning
- Sirirwardane, M., Gunatilake, J., and Sivanandarajah, S., 2016, Study of the Urban Green Space Planning Using Geographic Information Systems and Remote Sensing Approaches for the City of Colombo, Sri Lanka Geostatistical and Geospatial Approaches for the Characterization of Natural Resources in the Environment (PP. 797-800): Springer
- Southon, G. E.; Jorgensen, A.; Dunnet, N.; Hoyle, H. and Evans, Karl, L., (2018), Perceived speciesrichness in urban green spaces: Cues, accuracy and wellbeing impacts, Landscape and Urban Planning, Vol. 172, PP. 1-10
- Stępień, J., (2018), Urban Green Space as a Tool for Cohesive and Healthy Urban Community Interdisciplinary Approaches for Sustainable Development Goals (PP. 5-15): Springer.
- You, H., (2016), Characterizing the Inequalities in Urban Public Green Space Provision in Shenzhen, China, Habitat International, No. 56, PP. 176-180.
- Van Dillen, S.M., de Vries, S. Groenewegen, P.P., and Spreeuwenberg, P. (2012). Greenspace in urban neighborhoods and residents' health: adding quality to quantity. Journal of Epidemiology and Community Health. 66(6): 1-10.